

DE ZELFZWICHTER 1995

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens
september, nummer 79

Bij de voorplaat:

De poldermolen *Krimstermolen* nog op de oude plaats aan het Kardingermaar. De foto is genomen van uit het zuiden. De fotograaf is onbekend. De foto dateert uit ongeveer 1965. Let ook op de biotoop! De molen ondervindt op zijn huidige lokatie thans windhinder van de boomaanplant langs de Eemshavenweg. (foto: coll. H. Wolthuis)

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
Fa. DOORNBOS

A-kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
Telefoon 050-120807

Naar windmolen

Joeswert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannekoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenprodukten
(ook voor zelfbakkers/sters)

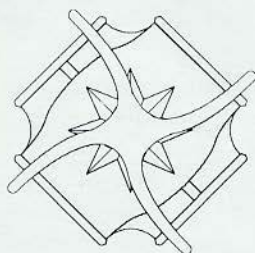

Dinsdag t/m zaterdag geopend van
13.00 - 17.00 uur

Molenaar Rolf Wassens

☎ 0 59 41 - 15 45

DE ZELFZWICHTER

Jaargang 22, nummer 79
September 1995

DE ZELFZWICHTER is het orgaan van de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens, opgericht op 4 oktober 1973. Het blad verschijnt in de maanden **maart, juni, september en december**. Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal f 25,- per jaar is het abonnement van DE ZELFZWICHTER gekoppeld. Losse nummers kosten f 2,50 exclusief porto.

Correspondentie-adressen:

- Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens, Postbus 213, 9700 AE Groningen.
- Redactie van DE ZELFZWICHTER, p/a H.A. Hachmer, Mezenlaan 43, 9663 CM Nieuwe Pekela

Adressen van het dagelijks bestuur:

T. Kalk (voorzitter), Rijksweg 148, 9743 AP Groningen, ☎ (050) 541 63 86
G.J. de Vries (secretaris), Donellenlaan 66, 9679 CG Scheemda, ☎ (0597) 59 19 31
B. Tiemens (penningmeester), Herestraat 11, 9843 AH Gripskerk, ☎ (0594) 21 34 50

Redactie:

W.O. Bakker, Harkstede
H. Berends, Sebaldeburen
P. van Dijken, Uithuizermeeden
H.A. Hachmer, Nieuwe Pekela

Aan dit nummer werkten mee:

H. Blaauw, M.E. van Doornik,
C.E. van der Horst, T. Kalk, H. Noot,
B. Oomkens, G.J. de Vries, H. Wolthuis

In deze ZELFZWICHTER:

Redactioneel	2
In Memoriam	3
Bestuursmededelingen	6
Molennieuws	7
Nationale Molendag 1995	14
Molens: een gezamenlijke zorg	15
Enquête Groninger Molendag	17
Biotoopnieuws, rayon z.o. Groningen	18
Gildenieuws	19
Molenaar Reitsema Koninklijk Onderscheiden	20
Groninger Molendag 1995	21
Vakantie zomer 1995	23
Drentse Molendag 1995	24
Verstild verleden (deel 14)	27
Windmotoren in de provincie Groningen ...	29
Over een molenverzameling	31
Molentjes	35
Molenactiviteiten kalender	35
Nieuwe leden	35
Molenwinkeltje	binnenkant omslag

Drukwerk:

Drukkerij Hoekstra, Gripskerk
Oplage: 775 exemplaren
ISSN: 1383-3340

Redactioneel

De vakanties zijn weer voorbij en iedereen is al dan niet voldaan thuis gekomen. Voor sommigen verliep de vakantie misschien niet zoals men deze gewenst had. In Tuinnesië en op Balkonië mooi weer, op het vakantieadres regen en onweer.

Hetzelfde geweecklaag hoorden we bij enkele thuisblijvende poldermolenaars. Dachten ze tijdens de vakantie eens leuk te malen, gooide het weer weer eens roet in het eten. Een te lage waterstand!

Molenaars die op molens malen waarbij de vijzel uit het werk kan worden gezet zullen zich gelukkig geprezen hebben. Anderen moesten gekke capriolen uithalen om voor de prins te malen. Het zweet van deze molenaars kon de tochtsloten bijna vullen.

Was men eindelijk zover dat men kon malen, dan moest er nog gelet worden op losse keggen, klampen, klossen, windborden en wat er al niet los kan gaan. En maar weer aanslaan en zweten.

Tussentijds zuchten: Waar blijft die regen! In Nederland moet je toch iets over het weer te zeuren hebben. En als het regent dan kun je tenminste weer mekkeren, dat het in Nederland nooit mooi weer is.

Zo heeft elk jaargetijde zijn "charme".

H. A. Hachmer

Voor het volgende nummer van DE ZELFZWICHTER (december 1995) wordt u verzocht uw kopij in te zenden vóór

6 november 1995

Herfstliedje

Een In Memoriam voor Christiaan Bremer
overleden 17 juli 1995

door H. Blaauw

Met zijn vlugge wieken
Snelt de molen voort.
En het Lied van scheiden
Wordt alom gehoord.

Maar de vruchten Lachen,
Achter 't gelend blad:
Ja, de herfst mocht treuren,
Als hij ons niet had.

Wat er bloeit gaat dorren,
't Ritslend Loof vertelt:
Aan het schone leven
Is een perk gesteld.

Doch wij blijven over
Storm en dood ten spijt
Leeft in ons de bloesem
tot in eeuwigheid.

J.F.D. Mossel

Dit eenvoudig liedje staat in de bundel:

ONS LIED, EEN NIEUWE BUNDEL VOOR DE ZONDAGSCHOOL (originele titel
aangehouden, er mist echter één s-je).

Ik heb het vaak met de kinderen gezongen, zowel op de zondagsschool
als tijdens de godsdienstlessen op school. Een lied, eenvoudig van opzet
en met toch een diepe betekenis. Met zijn vlugge wieken snelt de zomer
voort. Je ziet de draaiende molen. Snel gaan de wieken, maar ook snel
gaat de tijd. In snel tempo gaat ook voorbij de zomer, waar we niet
alleen van scheiden, maar ook van alles dat groeit en bloeit en
langzaam gaat verdorren. De bloesem van het voorjaar gaat
veranderen in een vrucht in de herfst. Juist daardoor is dit jaargetijde zo
boeiend. Zelfs al zijn de bladeren gevallen, dan zie je hier en daar een
appel of peer tussen de kale takken. En dan weet je: AAN HET SCHONE
LEVEN IS EEN PERK GESTELD.

Het is een lied dat geldt voor de natuur, maar het is ook het leven van ons aller mensen. Al is aan het schone leven een limiet gesteld, de bloesem leeft voort in eeuwigheid. In onze vrucht in de vorm van ons kind, leeft een nieuwe bloesem, waardoor het nieuwe leven verder gaat. Het nageslacht, dat ons heeft gekend en ons niet zal vergeten en daardoor leeft in ons de bloesem tot eeuwigheid.

Ik dacht aan dit lied, toen ik de advertentie las van Christiaan Bremer. Ook hier een lied, dat aldus begon:

Vaarwel mijn allerliefsten,
Helaas ik moet nu gaan,
Ik was graag bij jullie gebleven,
Maar echt, ik kon het niet meer aan.

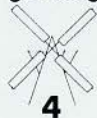
In het Groninger Molenboek is een hoofdstuk gewijd aan molenmakersgeslachten in Groningen. Verschillende namen worden genoemd, maar niet alle. Ook in het molenarchief komen we ze tegen, maar niet van alle molens wordt de bouwer genoemd. We zien foto's van het verplaatsen van een molen naar de Ruitsterpolder onder Slochteren door Luitje Wiertsema. De foto's van Harm en Jan Wiertsema, Aaltje Dreise en Menno Noorderwier. Tenslotte komen we bij de foto van Chris Bremer en zijn vrouw Anje Smith.

De geschiedenis van de familie Bremer begint in 1817 met de geboorte van Heinrich Anton Bremer in Wichtringhausen, in het toenmalige koninkrijk Hannover. Hij ging met zijn "Wanderbuch" op 31 maart 1838 op stap naar Nederland, waar hij nogal wat heen en weer reisde, misschien zingende: "Das Wandern ist des Müllers Lust".

Op 8 december 1853 kreeg hij een zoon Christiaan, die bij zijn vader in het bedrijf kwam en dit later overnam. Hij bouwde molen de Eva te Usquert voor K.E. Welt en paste daarbij zelfzwichting en zelfkruiïng toe.

Christiaan overleed in 1929 op 76 jarige leeftijd. In 1886 had zijn zoon Thomas het bedrijf al over genomen. Hij verhuisde naar Paterswolde gemeente Eelde en de molenmakerij ging mee. In 1926 werd de molenmakerij weer verplaatst naar Adorp. Thomas Bremer en vrouw Annechien hadden drie kinderen, waaronder twee zoons, Christiaan en Jacob, die beiden in het voorvaderlijk beroep gingen en in 1959 de zaak overnamen. Van 1971 tot 1976 hield Christiaan het alleen vol. Toen verhuisde hij met zijn vrouw naar Eelde en kwam een nieuwe goede opvolger: aannemersfirma Dunning.

Firma Bremer uit Adorp, een bloeiend, maar ook een boeiend bedrijf, niet alleen hier, maar ook over de grens tot in Zuid-Afrika en Engeland. Helaas was de tijd van veel nieuwbouw voorbij, maar onderhoud was er genoeg. Molenmaker Bremer, bekend om zijn Bremerroeden, was de

man waarvan gezegd werd: "Hij is wel een paar centen duurder, maar het werk is er ook naar."

Na zijn Mulo-opleiding begon hij zijn vakopleiding bij de machinistenschool in Amsterdam en kwam toch later in het beroep van zijn vader terecht. Maar de machinistenschool vergat hij nooit.

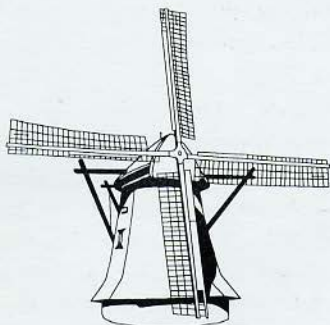
In de jaren 1943-1945 heb ik twee jaar in Duitsland moeten werken en daarvan één jaar op een stoomlocomotief. toen ik hem dit mededeelde, zaten we op één lijn. Op de trein was ik Bremser (remmer) en men gaf mij de naam Heini Bremser en met die naam ondertekende ik mijn gedichten. En op onze bijeenkomst in Groningen kwamen we tot de conclusie:

"Molenmaker en schoolmeester zijn mooie beroepen, maar een stoomlocomotief is een wonder!"

17 juli 1995. Aan het schone leven van molenmaker Bremer is een perk gesteld.

Blijf alstublieft niet bedroefd om mij
'k Hoef niet meer te strijden,
Denk aan de goede momenten,
Weet dan dat ik ten volle heb geleefd.

Christiaan Bremer rust in vrede en nabestaanden: Veel sterkte.

Bestuursmededelingen

door G.J. de Vries

Leden vergaderingen

De najaarsvergaderingen voor de leden van de vereniging zijn vastgesteld in de laatste bestuursvergadering. De vergadering waarin het beleid wordt besproken en de begroting voor 1996 wordt behandeld wordt gehouden op 9 november om 20.00 uur in het verenigingsgebouw bij de Hervormde kerk te Hoogkerk.

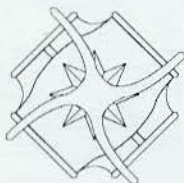
De najaarsbijeenkomst voor de leden wordt dit jaar gehouden in dorpshuis/jeugdherberg De Esborg te Scheemda op donderdag 30 november om 20.00 uur. Een uitnodiging wordt u nog toegezonden, maar u kunt alvast de genoemde datums noteren.

Overleg tussen molenorganisaties

Met vertegenwoordigers van STICHTING DE GRONINGER MOLEN en het GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS, afdeling Groningen zijn een aantal gesprekken gevoerd over gezamenlijke activiteiten met betrekking tot de molens om te komen tot een goede samenwerking. Momenteel worden er enkele commissies gevormd.

Uitleen van fotolijsten

De Vereniging beschikt over 55 fotolijsten van huidige en verdwenen molens die tijdens beurzen en tentoonstellingen prima kunnen worden gebruikt. Deze fotolijsten worden gratis uitgeleend. Per fotolijst dient echter een borgsom te worden betaald van f 25,-. Deze borgsom kan per cheque worden betaald. De cheque wordt teruggegeven als alle fotolijsten weer onbeschadigd worden terugbezorgd. Voor reserveringen, vragen en een lijst met foto's kunt u terecht bij G.J. de Vries, Donellenlaan 66, 9679 CG Scheemda, ☎ (0597) 59 19 31 ('s avonds).

Molennieuws

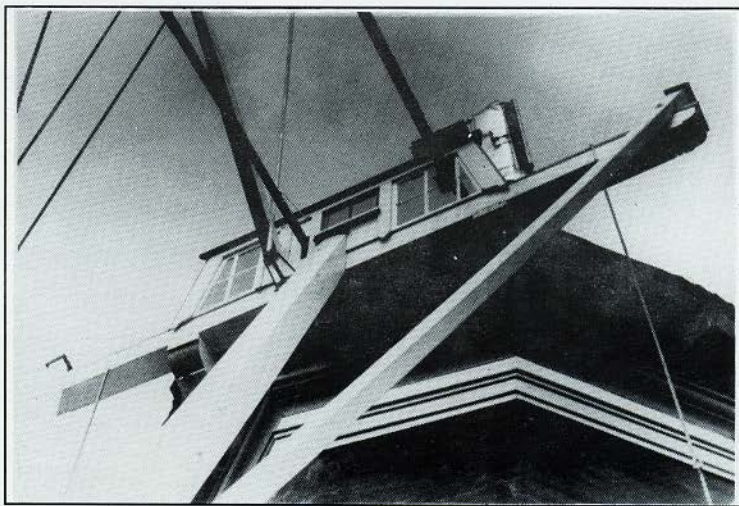
De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar het molennummer in de tweede druk (1981) van het Groninger Molenboek.

7. **Koren- en pelmolen De Jonge Hendrik te Den Andel.**

Sedert 21 juni jongstleden is na afwezigheid van 22 jaar de kap weer voorzien van originele Groninger kapramen. De vrijwilliger heeft deze aan de hand van oude foto's uit pitch-pine hout vervaardigd. Kapramen worden door molenmakers vaak als sluitpost op de begroting beschouwd. Blinde luiken worden ten koste van molentradities ingezet. Maar DE JONGE HENDRIK telt 31 ramen, wat maken dan twee ramen meer of minder uit? Bovendien hebben de twee kapramen samen de vrijwilliger slechts f21,- aan materiaal gekost. (ZIE NOOT REDACTIE)

In augustus is vrijwel de gehele molen door de vrijwilliger van een nieuwe verflaag voorzien. Twee daklijsten zijn door hem vervangen. Zes velden stellingdelen werden vervangen.

In 1993 waren de andere twee velden al vernieuwd. Nu moeten nog aantal baliereregels en een ligger worden vervangen.

Het veranderde 'achterwerk' van de kap van de koren- en pelmolen
DE JONGE HENDRIK

(Noot redactie, Pvd)

In bovenstaand stukje wordt geschreven dat op DE JONGE HENDRIK door de vrijwilliger weer de originele Groninger achterkeuvelens ramen in ere zijn hersteld. Deze zijn in plaats gekomen van de houten luiken. Verondersteld wordt dat vroeger op veel meer molens ramen in het achterkeuvelens hebben gezeten. Dit berust op een misverstand. De vrijwilliger is namelijk op het verkeerde been gezet. Achterkeuvelens ramen waren vroeger helemaal niet in zwang in het Groninger land. Het geheim is als volgt. Op DE JONGE HENDRIK waren tot aan de restauratie in 1972-1973 gewoon blinde houten luiken aangebracht. Op deze luiken was een ruitenpatroon zodanig geschilderd, waardoor het leek alsof er glasruiten in zaten. In Den Andel waren deze luiken destijds geveerd met blauw voor de ruiten en wit als raamwerk.

Het ruitenpatroon kwam vroeger wel meer voor in de provincie. Het Groninger molenboek (1981) spreekt in het kleurenschema op bladzijde 10 naast het zogenaamde zandlopersysteem over geschilderde ruiten op de luiken in het achterkeuvelens.

Doordat veel molens in de jaren 70 en 80 zijn gerestaureerd is het ruitensysteem in de versukkeling gekomen. Veel luiken zijn nu wit geschilderd of van zandlopers voorzien. Het bestuderen van oude foto's van molens leert dat de volgende molens geschilderde ruitenpatronen op de achterkeuvelensluiken hebben gehad:

Den Andel <i>De Jonge Hendrik</i>	tot aan de restauratie van 1972-73, nu voorzien van echte ramen sinds 1995.
Delfzijl Adam	Tot aan de dag van vandaag twee kleine, niet met de luiken overeenkomende, raampjes (met glas!) aan weerszijden van de staart.
Grijskerk <i>Kievit</i>	tot aan de restauratie van 1974-1975, hierna groene zandlopers.
Hoeksmeer <i>De Meervogel</i>	tot aan de restauratie van 1989-1990. De witte luiken zijn hier voorzien van groene strepen, welke lijkt op een ruitensysteem.
Kantens <i>Grote Geert</i>	tot aan de restauratie van 1979-1980, hierna witte luiken.
Kolham <i>Enterprise</i>	tot aan de restauratie van 1975-1977, hierna zandlopers.
Spijk <i>Ceres</i>	tot aan ongeveer 1965, hierna zandlopers tot 1982, daarna witte luiken en sinds 1995 weer een ruiten patroon.
Usquert <i>Eva</i>	heeft sinds de restauratie van 1956-1957 tot op heden luiken met glas.
Wetsinge <i>Eureka</i>	tot aan de restauratie van 1986-1987, hierna zandlopers.
Winschoten Berg, Dijkstra, <i>Edens</i>	alle drie molens tot in de jaren 60. Momenteel hebben ze zandlopers.
Zandweer <i>Windlust</i>	tot aan de restauratie van 1975-1976, hierna witte luiken, sinds 28 juli 1994 weer een ruitenpatroon.
Zerrijp <i>De Leeuw</i>	tot aan de restauratie van 1974-1975, daarna zandlopers.

10. Poldermolen *Zilvermeeuw* te Onderdendam.

Door de mooie droge zomer konden de schilders en molenmakers lekker opschieten met het onderhoudswerk aan de molens. De molenmakers van de firma DUNNING voerden bij deze molen enige schilderswerkzaamheden uit aan de kap en de staart. Vrijwillig molenaar C. Gerkes is zelf al enige tijd bezig met het vervangen van het doorgeroeste ijzerwerk van het gevluht en de zelfzwichting. Het nieuwe ijzerwerk zal worden verzinkt zodat het minder roestgevoelig wordt.

18. Koren- en Pelmolen *Ceres* te Spijk.

In de oorlogsjaren 1940-45 was in deze molen een ontvanger waarop men radio Londen kon ontvangen, aangebracht. Initiatiefnemers waren de familie Keizer en enkele anderen. De broer van oud-molenaar R. Keizer was in die jaren als ambtenaar werkzaam op het gemeentehuis te Bierum en kon zodoende voor de nodige valse vergunningen zorgen, compleet met handtekening van de toenmalige N.S.B. burgemeester Brontsema. Op deze wijze werd de Duitse bezetter om de tuin geleid. De antenne van de ontvanger bestond uit enkele draden welke op de as van de molen en op de bliksemafleider waren aangesloten. Deze bliksemafleider had toentertijd een sleepcontact op de as. Geheime berichten van radio Londen bereikten zo de diverse verzetsgroepen.

In het kader van de vijftig jarige bevrijding is de ontvanger, welke bewaard is gebleven, herplaatst in de molen. Niet meer in de kap, zoals toen, maar op de eerste zolder bij de maalstenen. Daar kan de bezoeker het apparaat in een kastje bij de trap bezichtigen, als stille herinnering aan die bange jaren 1940-1945.

23. Korenmolen *Olle Widde* te Ten Post

De restauratie van deze markant gelegen molen is met de oplevering op 4 juli j.l. tot een voltooiing gekomen. De molen is zowel uitwendig als mede inwendig weer geheel compleet en maalvaardig.

32. Korenmolen *De Lelie* te Eenrum

De restauratie van deze molen, waarbij de kap vrijwel geheel vernieuwd is en de bestaande roeden van het nieuwe Oudhollandse hekwerk zijn voorzien, is nagenoeg klaar. Alléén de kruilier moest in augustus nog worden aangebracht. Daarna kunnen de zeilen weer worden voor gespannen.

60. Koren- en Pelmolen Grote Geert te Kantens.

In de maand juli werd in opdracht van de gemeente Eemsmond de gehele molen geschilderd door molenmakersbedrijf FA. DUNNING.

61. Koren- en pelmolen Windlust te Zandweer.

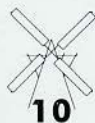
De molen heeft een grote herstel- en schilderbeurt ondergaan. Op 11 juli werden de werkzaamheden door de FA. DUNNING afgerond. Er werden herstelwerkzaamheden uitgevoerd aan het gevlucht en stellinghek. Het hekwerk van de roeden werd behandeld met een meer milieuvriendelijk olieprodukt, namelijk Hermadix PV 40. De vrijwilliger liet zich ook niet onbetuigd en verving een verrot onder eind van een kozijnstijl en schilderde raamkisten met ramen, spruitkisten met luikjes en de klampen van alle deuren. De molen ziet er nu weer fris en helder uit.

62. Verdwenen korenmolen Windlust te Molenrij.

Ondanks de vele inspanningen van de plaatselijke MOLENSTICHTING MOLENRIJ om tot wederopbouw van de in 1955 afgebrande molen WINDLUST te komen, is dit niet gelukt. Het (financiële) draagvlak bleek te klein. De stichting zag zich daarom genoodzaakt om zichzelf op te heffen. De met veel moeite bij elkaar gebrachte molenonderdelen gaan waarschijnlijk naar Onderdendam. Daar heeft men in het kader van de dorpsvernieuwing het plan opgevat om de MOLEN VAN HAITSMA, waarvan de stenen onderbouw na de onttakeling van 1939 nog resteert, weer op te bouwen. Wij wensen de initiatiefnemers te Onderdendam veel succes en sterkte toe.

68. Poldermolen Kloostermolen te Garrelsweer.

Enkele weken voor de bouwvak-vakantie begonnen de molenmakers van het bedrijf MOLEMA uit Scheemda met de gedeeltelijke onttakeling van deze molen. Het is de bedoeling dat de molen wordt geconserveerd met het oog op een toekomstige restauratie. Of dat er ooit van zal komen is nog maar zeer de vraag, gezien de problematiek rond het bos bij de molen. Herstel op de huidige plaats heeft voorlopig weinig zin. De molen zal nooit goed kunnen functioneren. Verplaatsing van de molen zou een goede oplossing zijn. Dit brengt echter weer extra kosten met zich mee. Tevens is de bevolking van Garrelsweer tegen verplaatsing van de molen, zoals een aantal jaren geleden bleek toen er plannen waren om de molen te verplaatsen naar Tjamsweer. Het lijkt er dus op dat de molen een toekomst tegemoet gaat zoals die

ook geldt voor de ZWAKKENBURGER te Niezijl: jarenlang geconserveerd staan en dan uiteindelijk misschien een sloopvergunning?

Een opmerking van Hans Wolthuis:

>>Laat de commissie in Onderdendam, die de korenmol van Haitsma weer wil opbouwen, gaan praten met de eigenaar van de KLOOSTERMOL over overname van het achtkant. Wellicht biedt deze oplossing betere perspectieven voor deze molen in de toekomst?...<<

*Een foto van de
Kloostermolen tijdens de
conserverings
werkzaamheden.
Hier nog met roeden...
(foto H. Wolthuis,
6 juli 1995)*

85. Poldermolen Noordermolen te Noorddijk.

Molenmaker Doornbos uit Adorp heeft onlangs het bovenwiel voorzien van 8 nieuwe wiggen. Door indroging waren ze niet meer vast te slaan. Tevens was door de Monumentenwacht vastgesteld dat de wiggen van het gevlucht in slechte staat waren. Ook deze zijn vervangen, evenals de keerklossen. Omdat het bijna 15 jaar geleden was dat de huidige Buurma-roeden waren gestoken, is besloten deze meteen maar te laten doorhalen. Twee lagen menie en een laag epoxyteer moeten ervoor zorgen dat ze er voorlopig weer tegen kunnen.

89. Koren- en pelmolen De Leeuw te Oldehove

Deze molen heeft een tijd lang met één Dekkerroede gestaan. Aan dat merkwaardige dorpssilhouet kwam een einde, nadat een nieuwe roede met het Ten Have-systeem werd aangebracht. DE LEEUW is nog in bedrijf als pelmolen.

114. Koren- en pelmolen De Hoop te Garsthuizen

Nadat de kap van deze, door brand aangetaste, molen was gelicht op 2 juni j.l. door molenmakersbedrijf DOORNBOS, is thans opdracht verleend aan molenmaker JELLEMA uit Friesland!! tot herstel van de ontstane schade.

130-132. De Winschoter Molens.

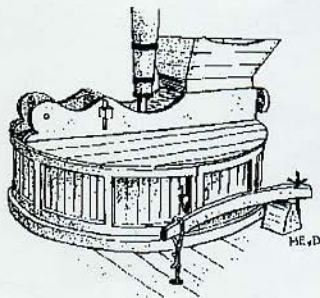
1. Voor de drie molens van de gemeente Winschoten lijken er betere tijden aan te breken. Op het meerjarenprogramma 1996/2001 voor de BRRM is vastgelegd dat de budgetten voor de komende en volgende jaren aan de molens zullen worden besteed. Voor alle drie molens zijn plannen voor gedeeltelijke restauratie ingediend. Nu wordt geput uit een extra krediet om achterstallig onderhoud in te lopen.
2. De restauratie van MOLEN BERG is het meest urgent. De molen kan nu niet draaien. Om de kapconstructie te ontlasten zijn de kleppen van de zelfzwichting en de windborden verwijderd. Het gaat in hoofdzaak om herstel van de voeghouten, vervanging van de windpeluw en tempelbalken, herstel van de zelfzwichting en herstel van de zwichtstelling.
3. MOLEN DIJKSTRA is maalvaardig doch binnen afzienbare tijd zullen de voeghouten moeten worden hersteld en de windpeluw, de tempelbalken, de staartbalk en kroonlijst moeten worden vervangen. Er is dit voorjaar nieuw dakleer op de kap aangebracht. De jarenlange lekkage maakte het noodzakelijk een groot deel van het dakhout te vernieuwen. Over de uitvoering van het verwerk wordt binnenkort een beslissing genomen.
4. De oudste molen in de provincie, MOLEN EDENS, wordt momenteel geverfd door molenmakersbedrijf MOLEMA te Scheemda. Hierbij worden ook enkele reparaties aan het gevlucht uitgevoerd. Op termijn moet rekening worden gehouden met een gedeeltelijke restauratie in de vorm van vervanging van de lange spruit en vervanging van een aantal oude stellingliggers, onderdelen die bij de restauratie in 1984 konden worden gehandhaafd.

137. Koren- en Pelmolen De Leeuw te Zeerijp

Na alle biotoop problemen rond molens valt er ook wel eens iets positiefs hierover te melden. Zo stonden er ten oosten van deze molen op enkele tientallen meters afstand een aantal hinderlijke bomen. De vrijwillig molenaar kaartte dit probleem aan bij de eigenaar van de bomen en deze was bereid er iets aan te doen. Samen met de mulder werden er een groot aantal bomen gesnoeid of gekapt, waardoor de molen nu een aanmerkelijk betere windvang heeft vanuit het oosten. Komende vanuit de richting 't Zandt heeft men nu weer een mooi gezicht op de molen. De molenmaker zorgde ervoor dat het gevlucht weer werd gecompleteerd met enkele nieuwe windborden, terwijl de vrijwilliger het gevlucht schilderde. De molen staat er weer prima bij. Het is zeker de moeite waard om hier eens een kijkje te nemen.

Molenrestant Korenmolen Haitsma te Onderdendam.

De vereniging Dorpsbelang Onderdendam wil graag de voormalige molen van Haitsma anno 1853 weer in oude glorie herstellen. In augustus 1939 werd het achtkant gesloopt waarna het stenen onderstuk overbleef. Deze ruimte is momenteel in gebruik bij een plaatselijke aannemer als opslag plaats. De kosten van de wederopbouw worden geschat op f 700.000,-. Het restant staat niet op de monumentenlijst. Dorpsbelang heeft gemeente en provincie benaderd over subsidie mogelijkheden. Voorlopig concentreren de activiteiten zich op het verwerven van het stenen onderstuk, welke daarna zal worden beheerd door de Stichting Onderdendam.

Nationale Molendag 1995

door Henk Berends

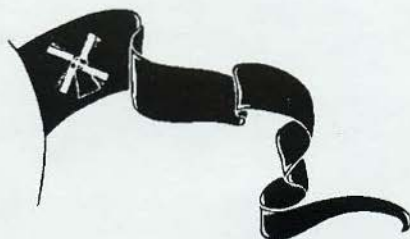
In het onderstaande overzichtje kunt u lezen dat, procentueel gezien, in de provincie Groningen en de provincie Zuid-Holland de meeste molens hebben gedraaid op de Nationale Molendag, namelijk 67%.

Van de 83 aanwezige molens in onze provincie waren er 56 molens opengesteld voor het publiek. Het is onwaarschijnlijk dat alle 83 Groninger molens aan de molendag zullen kunnen meedoen, maar volgend jaar gaan alle vrijwillige- en beroepsmolers proberen om nog meer molens op de Nationale molendag te laten draaien. Ja toch!

We nemen geen genoegen met een gedeelde eerste plaats? Nee toch!

	Industrie molens	Polder- molens	Totaal gedraaid	Totaal provincie	%	Waterrad molens
Groningen	34	22	56	83	67	
Friesland	14	35	49	122	40	
Drente	17		17	35	49	
Overijssel	14	3	17	49	35	4
Gelderland	59	3	62	110	56	4
Utrecht	7	11	18	30	60	
Noord-Holland	21	39	60	135	44	
Zuid-Holland	59	89	148	220	67	
Zeeland	30		30	72	42	
Noord-Brabant	53	3	56	114	49	3
Limburg	17		17	36	47	2
Totaal	325	205	530	1006	53	13
1994			584		58	11

(bron "Molens"; september 1995)

Molens: een gezamenlijke zorg

door H. Berends

De toenemende achterstand in het onderhoud van de Groninger molens was 23 januari j.l. het onderwerp waarover door de STICHTING DE GRONINGER MOLEN met gedeputeerde Mw. drs. M.L. de Meyer en beleidsmedewerker dhr. J. van Boon van de PROVINCIALE STATEN werd gepraat. Uit dat gesprek kwam de wens naar voren van de gedeputeerde, om een duidelijk beeld te geven van de onderhoudstoestand van de Groninger molens. Middels een enquête onder de moleneigenaren in de provincie Groningen is een uitgebreid verslag hiervan naar de gedeputeerde gestuurd.

Onderstaand is een samenvatting van deze enquête verwoord.

De conclusie die uit deze enquête getrokken kan worden is dat de onderhoudstoestand van de Groninger molens zich in een neerwaartse spiraal bevindt. Als we de Groninger molens een warm hart toedragen zullen alle instanties gezamenlijk deze negatieve spiraal moeten doorbreken. Naast subsidies van het Rijk, Fondsen en gemeenten, zal OOK de PROVINCIE haar steentje moeten bijdragen!

Samenvatting enquête

Van de 81 molens in de provincie Groningen die als rijksmonument staan geregistreerd, zijn er 45 ondergebracht in een stichting, 22 bij een gemeente, 2 bij een waterschap, 11 bij particulieren en 1 bij een vereniging. Van de 81 verzonden formulieren werden er 74 terug ontvangen.

Uit de ontvangen formulieren blijkt dat er 16% probleemgevallen zijn en 22% die over 5-10 jaar potentiële probleemgevallen zijn.

Welke problemen liggen aan deze cijfers ten grondslag en wat moeten we doen om deze pijnlijke situatie te verlichten?

Aan elke molen moet gemiddeld tussen de f 10.000 en f 15.000 aan onderhoud worden besteed om te voorkomen dat de bouwkundige staat achteruit gaat. In veel gevallen zijn de eigenaren niet in staat dit bedrag te besteden aan onderhoud en ligt er hierdoor al een basis voor menig onderhoudsprobleem.

Naast fondswerving is ook een goed beheer noodzakelijk. Veelal ontbreekt de kennis en de tijd. Op dit gebied is zeker een taak weggelegd voor de STICHTING DE GRONINGER MOLEN. Het is gebleken dat veel eigenaren graag gebruik maken van de diensten van de STICHTING DE GRONINGER MOLEN. Vanwege haar te beperkte capaciteit moet de Stichting noodgedwongen een bepaalde mate van terughoudendheid in acht nemen. Ondersteuning in de vorm van het maken van restauratie-omschrijvingen en het invullen van subsidieformulieren ZAL er toe leiden dat gemeenten beter op de hoogte zijn van de bouwkundige staat van hun waardevolle monumenten. Een gemeente kan hierop haar beleid ten aanzien van de BRRM-gelden richten.

Daar slecht onderhoud leidt tot groot onderhoud en deze op haar beurt weer tot een restauratie, komen er ook al snel andere problemen om de hoek kijken. De bijdrage van de eigenaar bij een restauratie kan eveneens de nodige problemen opleveren. Voor een stichting is de eigen bijdrage 20%, terwijl dat voor een gemeente of schap 30% is. Daar komt nog bij; dat deze laatsten weinig kans maken bij het aanschrijven van fondsen. Particulieren hebben eveneens een eigen bijdrage van 30% waarbij het overige gedeelte wordt opgesplitst in een rijkssubsidie aangevuld met een fiscale aftrekmogelijkheid. Voor veel particulieren zijn deze ondoorzichtige subsidie-situaties en de hoogte van de eigen bijdrage een reden om af te zien van een restauratie.

De suggestie om het tekort aan financiële middelen te compenseren door het heffen van entreegelden lijkt op zich redelijk, ware het niet dat er nog wel het één en ander moet worden geregeld. Daar er dan sprake is van een economisch gewin zal de verzekeringsmaatschappij bij een calamiteit weigeren uit te keren. De kans om een onroerende zaakbelasting aanslag te ontvangen is dan zeer reëel. De diverse subsidiënten zullen mogelijk voorstellen om de hoogte van de subsidie te gaan verminderen. Bovendien zal er dan minder geld via de giftenpot binnenkomen waardoor de vrijwilligers minder aan klein onderhoud kunnen besteden.

Willen we de neergaande spiraal doorbreken, dan zal er structureel meer geld voor onderhoud moeten worden vrijgemaakt. Dit geld is noodzakelijk om het aantal probleemgevallen in de toekomst te beperken. Tevens zal op korte termijn een oplossing moeten worden gevonden voor de huidige probleemgevallen. Dit zou kunnen door incidentele bijdragen te claimen bij de overheden die bestemd zijn voor de bevordering van het cultuurtoerisme binnen onze provinciale grenzen.

Enquête Groninger Molendag

door T. Kalk

Omdat zowel het aantal draaiende molens, als het aantal bezoekers in 1994 tegenviel, was in gezamenlijk overleg tussen de STICHTING DE GRONINGER MOLEN, het GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS en de VERENIGING VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS besloten de Groninger Molendag dit jaar eens op een zondag te proberen. Tenslotte heeft zo'n dag de meeste kans van slagen als hij door zoveel mogelijk molenaars wordt gedragen.

Maar ook nu waren er ontevreden geluiden. Daarom is onlangs aan 83 molenaars een enquêteformulier toegezonden waarop hun mening over een aantal zaken werd gevraagd. Wij geven hieronder een samenvatting van de uitkomst.

Openstelling

Op 1 september waren 52% van de verzonden formulieren weer ontvangen. Als we vaststellen dat dit een juiste afspiegeling is van het gehele Groninger Molenbestand, dan blijkt het volgende:

In 1994 (zaterdag) heeft 23% van de Groninger molens niet gedraaid

In 1995 (zondag) heeft 60% van de Groninger Molens niet gedraaid

Uit de enquête bleek dat de meeste Groninger molens op zondag niet hebben gedraaid op grond van principiële bezwaren.

Publiciteit

Van de molenaars waren 44% tevreden over de wijze waarop de publiciteit rond deze dag was verzorgd.

Voor deze molendag hebben 24% van de molenaars zelf aan promotie gedaan.

Vele molenaars plaatsten opmerkingen en suggesties op het formulier, die zullen worden besproken in het gezamenlijk overleg tussen de drie genoemde organisaties. Samen met de bovenvermelde uitslagen zullen deze mee worden genomen in de besluitvorming over een eventueel vervolg van een Groninger Molendag.

Alle inzenders worden bedankt voor hun moeite en we zullen iedereen in een vroeg stadium informeren over het wel of niet doorgaan van de enige echte Groninger Molendag in 1996!

Biotoopnieuws, rayon Z.O.Groningen

door B. Oomkens

1. Bestemmingsplan Vriescheloo, gemeente Bellingwedde

De procedure nadert haar einde. Er komt nog een hoorzitting en daarna doet de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State definitief uitspraak.

Het verslag van het Bureau Adviseur ten behoeve van de Raad van State naar aanleiding van het bezoek ter plaatse op 22 mei j.l. wees in een voor de molenbiotoop ongunstige richting. Daarom is er een uitvoerig verweerschrift gestuurd. Het archief van de Vrienden is hierbij erg nuttig gebleken, want met de fotokopieën van oude foto's en kaarten heb ik geprobeerd aan te tonen dat de bomen langs de Wedderweg er nog helemaal niet zo lang staan als van gemeentewege is beweerd. De heer Gerbrand de Vries van De Hollandsche Molen, die vaker met dit bijltje hakt, zal op de hoorzitting bijstand verlenen en/of als gemachtigde optreden.

2. Standerdmolen Ter Haar

Naar aanleiding van berichten in de regionale pers over een verzoek van de gemeente Vlagtwedde aan de provincie Groningen om een deel van de boombeplanting langs de Sellingerstraat op te ruimen omdat die de standerdmolen bijna geheel aan het zicht onttrekt en de windtoe- en afvoer sterk belemmert, heb ik een soortgelijk verzoek ingediend.

De Directeur van de Dienst Beheer Wegen en Kanalen van de Provincie antwoordt dat de landschappelijke waarde van de weg zeer groot is. Deze is met name gebaseerd op de cultuurhistorische waarde van de weg (tracé van voor 1850), de ligging in het landschap en de zeer oude karakteristieke boombeplanting. Volgens deze brief is de gemeente Vlagtwedde van plan de struikbeplanting nabij de molen te verwijderen waardoor de windvang en zicht op de molen verbetert. De gemeente is met de provincie van mening dat de oude boombeplanting dient te worden gehandhaafd. Hiermee is voor mij als biotoopwachter de kous af.

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

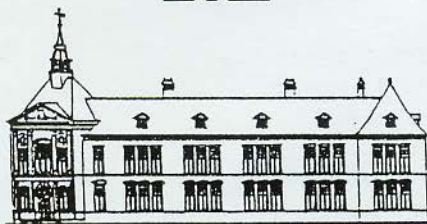
- Boerderijen ● Bungalows
  - Villa's ● Molens
  - Recreatiebungalows
  - Tevens golfplaatbedekking
- Ook voor reparatie & onderhoud*

05906 - 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

V M

VEENKOLONIAAL MUSEUM

VEENDAM

Openingstijden

maandag gesloten, dinsdag t/m vrijdag:
11.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 14.00-17.00 uur

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN *De Hoop*

Woldweg 70, Kropswolde

Voor de zelfbakkers(sters):

- ★ volkorenmeel
- ★ tarwebloem
- ★ viergranenmeel
- ★ pannekoekmeel
- ★ boekweitmeel

geopend:

Di. t/m vr. 13.30-17.00 uur

Zat. 09.00-12.00 en 13.30-17.00 uur

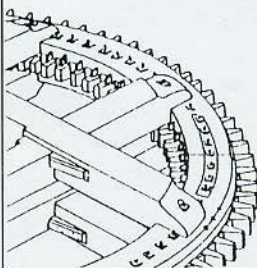
Molenaar J.J. Pot

telefoon 0 59 80 - 9 49 53

MOLENMAKERS- BEDRIJF

Roemeling en Molema

KERKLAAN 5, SCHEEMDA
TELEFOON 05979-1660

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor Molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon 05700-12353

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

Schipvaart 36

9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel, zoals:

- VOLKOREN TARWEMEEL
- MEERGRANENMEEL
- GELETTE TARWE
- ROGGEBLOEM
- ROGGE
- HAVER
- LIJNZAAD
- PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een pellerij, zodat we nog de OUDERWETSE GORT voor u hebben.

Molen "De Leeuw"
Oldehove Tel. 0 59 49 - 16 28

DE KAMERSPECIALIST

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

**Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanden.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.**

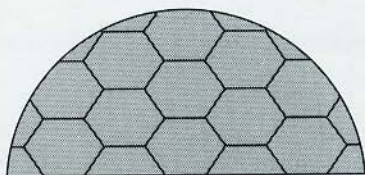
Eendrachtskade N.Z. 25
9718 BB Groningen

☎ 050 - 13 34 16

Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

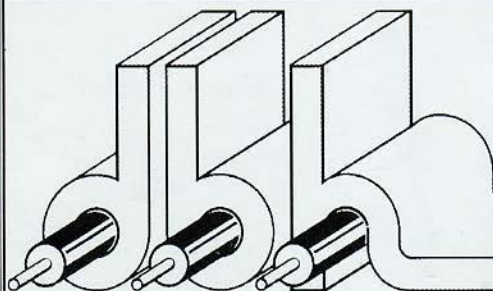
LAMON

- Betonrenovatie
- Gevelherstel en -impregnering
- Kelderafdichting
- Houtworm- en zwambestrijding

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS Roden
Telefoon 05908 - 12400
Fax 05908 - 12988

DRUKKERIJ & BOEKHANDEL

HOEKSTRA

Maakt druk werk van al uw drukwerk!

- * *Handelsdrukwerk*
- * *Familiedrukwerk*
- * *Verenigingsdrukwerk*
- * *Brochures, programma- en jubileumboekjes*

Vraagt vrijblijvend prijsopgave ...

Herestraat 41 - Grijskerk - tel. 05947-12253

Rabobank

Voor een hypotheek op maat

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

Hondensport

Vogelzaden, Vogels

Aquariumbenodigdheden

Hengelsportartikelen

en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135

Telef. 344816

HAREN (Gr.)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
een grote collectie
geboortekado's, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
papepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER REPKO

Herestraat 4

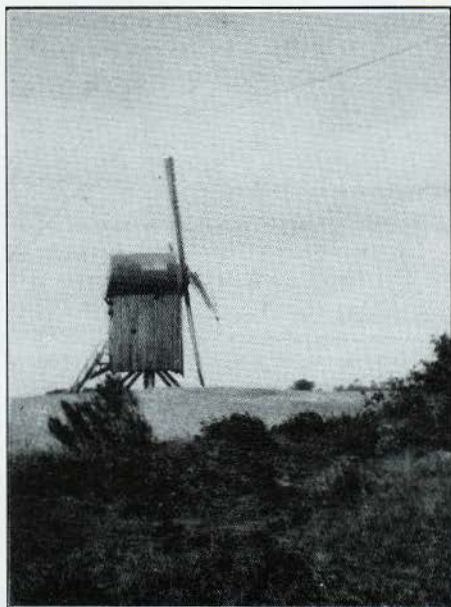
Groningen

tel. 050 - 129131

Rabobank

Voor een spaarvorm die bij u past

*Een ingekleurde Ansichtkaart van de molen te Ter Haar omstreeks 1910-1920
(foto: coll. WOB)*

*Een recente foto van de molen bij Ter Haar, uiteraard met meer bomen en dus een slechtere biotoop
(foto: WOB 10 juli 1993)*

---

gildenieuws

Gildenieuws

door B. Oomkens

De heren Enkie Kok, Harm Prenger en Wim van Rheen zijn aangemeld voor het komende najaarsexamen vrijwillig molenaar. Veel succes toegewenst.

Op 4 november a.s. is het jaarlijkse overleg van het Gildebestuur met de afdelingsbesturen. Gildeleden die wensen dat het afdelingsbestuur in die vergadering bepaalde zaken naar voren brengt, kunnen dit melden aan de heer B. Oomkens, ☎ (0597) 41 42 69.

Molenaar J. Reitsema Koninklijk Onderscheiden

door Henk Berends

Het jaar 1995 is een gedenkwaardig jaar voor de familie Reitsema. De korenmolen AEOLUS in Oldehove is dan 75 jaar een familiebedrijf en momenteel is de derde generatie Reitsema werkzaam op de molen.

Op vrijdag 18 augustus 1995 werd door burgemeester L.J. Klaassen van de gemeente Zuidhorn een Koninklijke Onderscheiding uitgereikt aan de mulder van de korenmolens AEOLUS en DE LEEUW. Molenaar Reitsema kreeg de gouden eremedaile verbonden aan de Orde van Oranje Nassau, omdat hij gedurende 60 jaar het molenaarsvak heeft uitgeoefend.

In 1935 begon Johannes Reitsema als knecht in het bedrijf van zijn vader. Zijn vader was sinds 1920 de mulder en eigenaar van de Aeolus te Oldehove. In 1943 nam Johannes het bedrijf van zijn vader over. In de jaren 50 braken er moeilijke tijden aan voor het maalbedrijf. Er was weinig vraag naar ambachtelijk gemalen meel. Voor veevoeder was er nog wel een ruim afzet gebied. Om voldoende brood op de plank te krijgen werd Johannes melkrijder voor de Ezinger melkfabriek. Deze werkzaamheden waren goed te combineren met het molenaarsschap. De molen werd echter steeds meer een blok aan het been van de familie Reitsema. Daarom kocht de gemeente de molen in 1960 aan en werd destijds ingrijpend gerestaureerd. Johannes Reitsema werd zodoende pachter van zijn 'eigen' molen. In de jaren 70 kwam er grote vraag naar ambachtelijk gemalen meel. Daarom bloeide het maalbedrijf na de tweede restauratie in 1975 weer op. Samen met zijn zoon Pieter ging Reitsema weer volop aan de slag om met de wind graan te malen tot meel voor het Gronings molenbrood. Er werden contracten gesloten met leveranciers van het graan. Er wordt op dit moment voor 12 bakkers, 2 pizzeria's, een aantal reformzaken en 4 zuivelboerderijen gemalen. Daarnaast wordt er ook gort gepeld voor de krentebrij van de Frisco-Domo in Beilen. Na zijn pensionering bleef Johannes Reitsema nog actief als mulder. Tot op de dag van vandaag kan men Johannes Reitsema op één van de molens in Oldehove vinden, terwijl zijn zoon Pieter thans de scepter zwaait in dit familie bedrijf.

Groninger Molendag 1995

op poldermolen DE LANGE LANDSTER te Garmerwolde

door H. Noot

Anvankelijk lag het niet in de bedoeling dat ik de molen zou bedienen, omdat ik de week ervoor nog met vakantie zou zijn. Arjen Dijkstra bleek bereid om met de Langelandster te gaan draaien en voor bezichtiging open te stellen. Het liep echter anders. Door het slechte weer in de voorafgaande week, besloot ik mijn vakantie vroegtijdig te beëindigen. Toch naar de molen dus. Nu kon Arjen een onbemande molen van STICHTING HUNSINGO voor zijn rekening nemen. Ik wist niet precies hoe laat de molendag moest beginnen. Tien uur leek mij goed genoeg. Uiteindelijk draaide de molen om 10.45 uur. Op de poster zag ik later 10.00-17.00 uur staan. Collega vrijwillig molenaars waren vermoedelijk in de veronderstelling dat het een Groninger Molenmiddag betrof. Eén molen draaide niet voor 11.30 uur, een ander niet voor 12.00 uur. Misschien wordt de Groninger Molendag nog niet serieus genomen.

De weersomstandigheden waren goed in vergelijking met voorgaande dagen. Hoewel de wind eerst zwak was, nam deze in de loop van de middag iets toe waardoor er nog water verzet kon worden. Af en toe viel regen, maar dit werd afgewisseld met zonnige perioden.

Na de koffie, zo tegen 12.00 uur kwamen de eerste bezoekers. Een auto met Duits kenteken stopte bij de molen. In eerste instantie dacht ik aan Oostfriese Freizeitmlers. Het waren echter Brazilianen die werkzaam zijn bij een bekende Duitse automobiefabriek te Emden. Zij waren in hun vrije weekend Nederland aan het verkennen en zagen op een gegeven moment een molen draaien in het mooie Groninger land. Ze vroegen heel beleefd of de molen te bezichtigen was.

Natuurlijk kon dit. Ik heb ze de hele molen laten zien en van alles verteld over molens in het algemeen. Ze waren zeer leergierig en na afloop zeer enthousiast. Allemaal moesten ze met de molenaar op de foto. Voor de kinderen thuis in Sao Paulo kregen ze van mij een handvol biotoopballonnen mee.

Over biotoop gesproken, waar komt ook al weer het subtropisch hardhout vandaan? Juist ja, voor een groot deel uit Brazilië. Met dit hardhout worden in Nederland onder andere molens gerestaureerd. Zoals we weten zijn bomen op aarde onmisbaar voor het leefklimaat. Daarom gaan we in Nederland bomen planten, met als gevolg dat de molens weer in verdrukking komen. Over bovenstaande materie heb ik

mijn Braziliaanse gasten een en ander verteld en werd hun het opschrift van de ballonnen duidelijk. Na een hartelijk 'Nice to meet you' heb ik de gasten uitgezwaaid en ze er nadrukkelijk op gewezen dat ze zeker naar Winschoten moesten rijden om de daar staande korenmolens te bekijken. Of ze dat inderdaad gegaan zijn kom ik nog wel via de heer Oomkes te weten. Al gauw kwamen de volgende bezoekers aan, een gezin uit de 'Stad'. In Haren en in Paterswolde hadden ze geen draaiende molen gezien. Paterswolde staat echter stil in afwachting van een allesomvattende restauratie. In totaal kon ik achttien bezoekers verwelkomen. Dat is drie meer dan met Nationale Molendag.

Mijn ervaring is dat er op een zondag meer bezoekers komen dan op zaterdag. Omdat molendagen in het leven zijn geroepen voor het publiek, is naar mijn mening de zondag ook het meest succesvol. Het feit dat sommige vrijwilligers uit principiële overwegingen op zondag niet willen draaien moeten we respecteren. Daarom lijkt het mij zinvol dat we volgend jaar een Groninger Molenweekend gaan organiseren.

Van tevoren moeten we dan een lijst opstellen welke molens er op zaterdag en welke molens er op zondag mee gaan doen. Wellicht willen sommige molenaars op beide dagen draaien. Met deze lijst kunnen we de pers benaderen zodat het publiek weet waar het aan toe is.

Op het eind van de dag was ik een tevreden man, maar dat ben ik ook als er geen één bezoeker is geweest. Op de molen is altijd wel wat te doen. De voldoening wordt alléén maar groter als je iets over de molen kunt vertellen en dat was zeker het geval.

Naschrift door H.A. Hachmer.

Ervaring op mijn werk onderstreept de door Harmannus Noot getrokken conclusie dat je op zondagen de meeste bezoekers kunt verwachten. Dit geldt voor musea, maar ook voor molens. Zaterdag wordt gezien als een boodschappendag voor het hele gezin. Bovendien is het tijdens de vakantieperiode vaak de dag waarop men vertrekt of aankomt op de vakantiebestemming. 's Middags wil men dan graag even op regel komen en bekijkt men de folders wat er zoal te doen is. Men stormt niet direct af op allerlei attracties.

Een molenweekend lijkt mij in ieder geval geen slecht idee. Je sluit dan geen vrijwilligers buiten. Er moet rekening worden gehouden met eventuele principiële bezwaren, maar niet alléén dat. Ook familie en partners spreken een woordje mee bij de beslissing om al dan niet naar de molen te gaan. Een lijst van deelnemers lijkt mij een 'must'. Het schept in ieder geval duidelijkheid. Ik heb al heel wat gefrustreerde mensen gehoord die op regionale molendagen afkomen. Mooie posters, maar geen draaiende molen gezien. Dit werkt op den duur als anti-reclame en daar is geen molenstichting of vereniging bij gebaat.

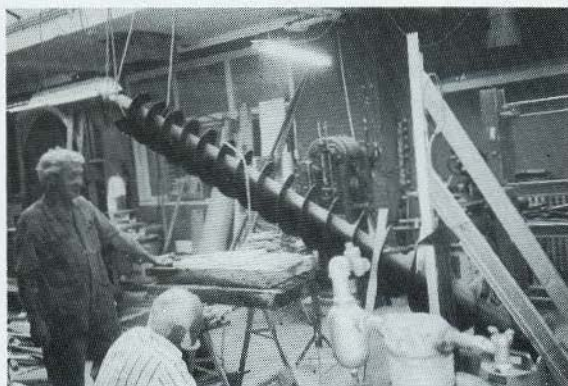
Vakantie zomer 1995

door T. Kalk

Het vorig jaar deden wij u verslag van ons bezoek aan molen DE EENHOORN te Haarlem. Als vervolg daarop heeft het bestuur van onze vereniging de heren Jos van der Heide en Frits van Schooten van genoemde molen uitgenodigd om op onze najaarsvergadering een te vertellen over- en dia's te laten zien van de restauratie van deze molen. Daarbij kregen we ook de uitgebreide werkplaats te zien, waarover de leden van de STICHTING MOLENS KENNEMERLAND de beschikking hebben.

Omdat wij ook deze keer onze vakantie in deze buurt doorbrachten en wisten dat de heren op de woensdagavonden daar aan het werk waren, zijn we op de fiets gestapt en hebben de werkplaats, die midden in de stad Haarlem is gelegen opgezocht.

Nu we hebben het getroffen, want er werd gewerkt en hoe! Met man en macht was men bezig een grote elektromotor van een aanhangwagen te halen. Het betrof een liftmotor die men had gekregen. Met deze motor wil men de vijzel van het molentje bij de kinderboerderij aandrijven als er geen wind is, zodat ook dan water aangevoerd kan worden. Het gaat hier om een molentje met twee stellingen. Een vijzeltje had men reeds eerder op de kop getikt en deze was in de werkplaats opgesteld om alvast de benodigde scheve aansluitingen te maken, zodat straks buiten alles alleen nog gemonteerd hoeft te worden. Op de foto is duidelijk te zien in welke stand de vijzel straks zal worden geplaatst. Nadat we met elkaar koffie hadden gedronken en taart hadden gegeten, (Jos was de volgende dag jarig) namen we afscheid van deze zeer enthousiaste groep molenliefhebbers.

*De vijzel in de werkplaats
van de molenstichting
(foto: T. Kalk, juli 1995)*

Drentse molendag

26 augustus 1995

door W.O. Bakker

Al een aantal jaren bezoek ik op deze dag een aantal Drentse molens. Deze dag wordt georganiseerd door de Molenstichting Drente. Het is een mooie gelegenheid om molenliefhebbers en belangstellend publiek te ontmoeten. Aan deze dag wordt door het merendeel van de molenaars in deze provincie deelgenomen. Al meerdere keren bezocht ik de zuidelijke streken en dan meestal 4 of 5 molens. Dit jaar bleef ik dicht bij huis in noord Drente. Het weer was voor iedereen goed, enige zonneschijn en een matige N.W. wind, een aangename temperatuur en het bleef droog. Ook voor de fietsers dus uitermate geschikt.

Bij de start van mijn molentocht stond de poldermolen DE GROEVE er nog verlaten bij, maar een uurtje later zag ik hem draaien vanaf de stelling van DE WACHTER. Allereerst wordt het complex bij J.D. Medendorp bezocht en de museummolen DE WACHTER wordt uitvoerig bekeken. Hier kwam reeds veel bezoek en men kijkt zijn ogen uit. Eindelijk is het complex grotendeels klaar en vele vrijwilligers helpen mee om alles te laten zien. Opvallend zijn de twee prachtige stoommachines. Deze draaien op een grote kolen gestookte ketel. Het oliewerk met kantstenen en de wentelas met de slag- en losheien worden door de wind aangedreven. De beide maalstoelen boven in de molen zijn nu maalklaar.

In het bijgebouw zit onder anderen een volledige bakkerij

*Wind-, Stoom Koren- en Oliemolen
De Wachter te Zuidlaren.
(foto: WOB, 28 juni 1986)*

met oven en een winkeltje voor de verkoop. Verder is er een thee schenkerij, waar veel gebruik van wordt gemaakt. Al met al is het iets bijzonders om te beleven en voor J.D. Medendorp moet het een grote genoegdoening zijn om zijn ideaal verwezenlijkt te zien.

De reis ging verder door een mooie omgeving richting Oude molen naar DE ZWALUW waar vrijwilliger Mulder ondanks volledig zeil net te weinig wind had om geregeld te kunnen malen. Ook hier kwamen verscheidene bezoekers kijken naar deze grondzeiler uit 1837. De derde molen die werd bezocht, was de stellingmolen te Peize. Hier beheert bakker/molenaar P. Koning deze molen, die ruim 20 jaar geleden door de gemeente hersteld werd. De molen stond oorspronkelijk te Enumatil en stond daar bekend als de oliemolen van Hofman, gelegen aan het Hoendiep wz. ten noordwesten van het dorp. Na sloop werd hij in 1893 in Peize herbouwd en in 1936 door de coöperatie verdekkerd. Later werd hij na verval gerestaureerd en huurde Koning de

*De 8-kante stelling korenmolen
Noordenveld te Norg.
(foto: WOB, 26 juni 1991)*

molen van de gemeente. Met vakmanmolenaar Bart Schokker uit Norg begon men te tarwemalen. Ondertussen bracht Schokker zijn kennis over aan Koning. Bij de restauratie kreeg de molen net als vroeger ook zijn zelfzwichting terug. De laatste jaren werd het dubbelbedrijf hem te zwaar en nu draait de molen alleen nog geregeld voor de prins. De reis werd voortgezet richting Norg. Molen Noordenveld werd in de jaren 60 door B. Nijhof gerestaureerd en het onderstuk werd ingericht tot tweede woning. Later werd er een woning en bijgebouwen bijgebouwd en enige jaren geleden werd de molen grondig gerestaureerd en draait hij weer regelmatig met Germ Geersing als vrijwillig molenaar. Zelfs de maalstenen met reguleur draait weer mee, maar gemalen wordt er nog niet. Mevrouw Nijhof beheert haar gehele bezit met zorg en genoot

mee met de 60 bezoekers die bovenin de molen kwamen kijken. Geheel anders is het met korenmolen De Hoop van de familie Snijders. Deze molen met zijn vernieuwde Bilauroeden van 13 jaren oud is sindsdien totaal niet onderhouden en komt in een vervallen toestand terecht. De bekleding van het achtkant wordt zeer slecht en binnen in lekt het erg en knagen de bonte knaagkevers. Dank zij de vrijwilligers kan het wiekenkruis nog draaien maar het wordt de hoogste tijd dat hier iets gaat veranderen. Al jaren wordt er naar een oplossing gezocht en de tijd begint nu toch echt te dringen!

*Stelling Korenmolen Paizer Meul te Peize.
(foto: WOB, 31 mei 1981)*

Verstild verleden (14)

door H.A. Hachmer

Het blijft altijd weer een majestueus gezicht om stadsmolens te zien. DE GOOIJER te Amsterdam doemt als een stille reus op tussen de naar hoogte wedijverende gevels, de molens te Schiedam strijden op de wallen om de mooiste plaatjes.

In de Stad, zoals de Groningers hun hoofdstad altijd noemen, was aan het begin van deze eeuw diezelfde molensfeer nog volop te proeven. De Martinatoren werd omringd door een gordel van molens, bewegende bakens voor wie van buiten kwam.

Net buiten het centrum waren ook wiekendragers te vinden. Aan de Helpermolenstraat rest nog een onderstuk van één van hen.

Dit wit geverfde restant wordt in de volksmond ten onrechte De Verf-molen genoemd. Deze naam dankt het onderstuk aan een later op deze locatie gevestigde verfwaren en schildersbedrijf. De molen heeft nooit een stukje pigment vermalen, maar wel graan.

In 1879 werd de HELPERMOLEN in opdracht van Harm Geertsema gebouwd. Een tweedehandsje, want de molen stond eerst te Bedum. Daar had de molen gedraaid voor Doornbos. In 1896 vloog deze molen in brand.

Bij de herbouw werd wederom gebruik gemaakt van een andere molen. Ditmaal de molen van Oege Venema onder Niezijl. Molenmaker Noordewier en knecht Ritsema uit Niezijl braken de molen af en verplaatsten hem naar Helpman. Het werd een keurig gepotdekselde molen met oudhollands gevucht. Lang heeft hij zijn wieken niet kunnen laten zwaaien naar het reizende volk uit de Ommelanden. Het gevaar stond om de hoek: electriciteitscentrales! De stroom van deze centrales moest ook worden verkocht en de molenaar werd daarbij niet overgeslagen. Daarnaast maakten fabrikanten van elektromotoren volop reclame. In de jaren 1920 was een bekende slogan:

DE MOLENAAR HEEFT EEN TEVREDEN GEZICHT,
ALS EEN HEEMAF-MOTOR HET WERK VERRICHT.

De laatste eigenaar van korenmolen Helpman, J.H. van der Molen was al eerder overtuigd. In 1918 koos hij voor elektriciteit en de bovenbouw van de molen kon worden gesloopt. Geen last meer van windstille, te

harde wind of krakende raderen, maar zingende stenen met zoemende motoren. Bovendien ging de premie van de brandverzekering omlaag. En wie zijn wij dan om het besluit van Van der Molen te betreuren. Ik had hem toentertijd geen ongelijk gegeven!

*De Korenmolen te Helpman aan de Helper molenstraat.
voorheen gemeente Haren. Gesloopt in 1918,
(foto: coll. WOB)*

Windmotoren in de provincie Groningen

door G.J. de Vries

Windmotoren hebben in het verleden weinig belangstelling gehad van molenliefhebbers. Pas de laatste jaren komt er erkenning voor de windmotoren. Intussen zijn de grote windmotoren zeldzaam geworden. Onze Vereniging heeft een aantal jaren geleden de laatste windmotor in onze provincie gekocht van de heer Van Dijk te Noordbroek. Die had hem voor afbraak gekocht van het waterschap Fivelingo. De windmotor heeft gestaan in de Ten Boersterpolder te Dijkshorn bij Ten Boer. Momenteel wordt samen met DE STICHTING NIEUWOLDA en de gemeente Scheemda gewerkt aan subsidieverzoeken bij diverse overheden en fondsen voor de herbouw van de Amerikaanse windmotor aan het Termunterzijldiep ten noorden van Nieuwolda.

Onlangs heeft de archiefcommissie onderzoek gedaan in de gegevens van de heer B. van der Veen Czn. om na te gaan waar er in onze provincie windmotoren hebben gestaan. Uit deze gegevens is bijgaande lijst van 31 windmotoren ontstaan. Vele gegevens over de windmotoren ontbreken. Zo is er niet bekend welk type er heeft gestaan, wat de capaciteit is geweest, hoe groot de windroos was, (diameter en aantal schoepen) en wanneer de windmotor is afgebroken. Wellicht zijn er ook nog meer windmotoren geweest dan die er in de lijst zijn opgenomen. Ook is er weinig bekend over de techniek van de windmotoren.

Indien er onder de lezers nog gegevens van de windmotoren bekend zijn, of dat zij wellicht nog foto's hebben van de windmotoren die mogen worden gedupliceerd, houden wij ons als archiefcommissie van de Vereniging zeer aanbevolen. Alle gegevens en afbeeldingen kunt u zenden aan: G.J. de Vries, Donellenlaan 66, 9679 CG Scheemda. Bellen mag uiteraard ook: ☎ (0597) 59 19 31 ('s avonds).

Nr. Plaats	Gemeente (oude)	Eigenaar/polder	Oppervlakte polder (ha)	Bouwjaar
1 Sint Annen	Ten Boer	De Pompsterpolder	73	1910
2 Oosterdijkshorn	Ten Boer	Ten Boersterpolder	71	1935
3 Klein Harkstede	Slochteren	Bakkerspolder	51	1934
4 Lellens	Ten Boer	Tichellandsterpolder		

5 Schildwolde	Slochteren	Zandjerpolder	40	1914
6 Slochteren	Slochteren	W. Bakker	10	1928
7 Stedum	Stedum	Wester Krange- weerster-polder	49	1908
8 Euvelgunne	Groningen	Euvelgunne		1925
9 Groningen	Groningen	Polder Wester- stadshamrik	60	1908
10 Engelbert	Noorddijk	Bodewes	5	na 1910
11 Glimmen	Haren	Visseringspolder		
12 Haren	Haren	Esserpolder		1910
13 Kropswolde	Hoogezand	Kropswolder- buitenpolder	627	
14 Kropswolde	Hoogezand	Polder Wolfsbarge en Nieuwe Compagnie	300	1912
15 Westerbroek	Hoogezand	Helder	16	na 1910
16 Muntendam	Muntendam	De Zwartpolder	27	
17 Noordbroek- sterhamrik	Noordbroek	Polder De Korengarst	250	1915
18 Oude Pekela	Oude Pekela	De Mallenmolenpolder	52	± 1922
19 Veendam	Veendam	Polder Westerbrink	51	1910
20 Zuidwending	Veendam	Kibbelgaarn	142	1916
21 Wagenborgen	Termunten			
22 Zuidbroek	Zuidbroek	Polder Het Poeltje		
23 Aduard	Aduard	Alberdapolder	101	1928
24 Aduard	Aduard	Boelenspolder	70	na 1910
25 Doezum	Grootegast	D.M. Wieringa	4	
26 Grijskerk	Grijskerk	Juursema Kluftpolder	113	1939
27 Leegkerk	Hoogkerk	Hoolsemapolder	34	± 1900
28 Lutjegast	Grootegast	Westerhornerpolder	183	na 1910
29 Lutjegast	Grootegast	Martinuspolder	32	± 1900
30 Noordhorn	Zuidhorn	Oxwerdermolenpolder	120	1917
31 Noordhorn	Zuidhorn	Groene polder	87	1906

Over een molenverzameling

door C.E. van der Horst

● 1. Korenmolen DE ZWAAN. Fragmenten uit 350 jaar geschiedenis, door I. Goofers en G.W. de Lange is een uitgave ter gelegenheid van het 350 jarig bestaan van de torenmolen DE ZWAAN te Lienden in januari 1994.

Het keurig verzorgde boekje, afmeting 153x219mm. behandelt in 56 pagina's de geschiedenis van één van de vier torenmolens die Nederland nog kent. In 1879 kwam deze molen in handen van de familie Harn en tot op heden is dat zo gebleven. Reeds in 1960 werd gestart met een dierenspecialzaak en in 1975 werd de veevoederafdeling afgestoten. De molen wordt thans door vrijwilligers bemalen.

Het geïllustreerde boekje is verkrijgbaar door overmaking van f 12,50 op bankrekening 33.03.05.085. ten name van Molen De Zwaan te Lienden.

Torenmolen De Zwaan te Lienden.
(foto: coll. CEvdH)

● 2. De Nederlandse molenliefhebber raadpleegt veelvuldig het zogenaamde Rode Boekje, het overzicht van alle wind- en watermolens in ons land. Ook voor België is er nu iets dergelijks verschenen. Herman Holemans' Belgisch molenbestand 1994. Niet zo breed van opzet, maar wel heel nuttig omdat bij onze zuiderburen de molens nog lang niet zo'n overheidsbescherming genieten als in Nederland. Hierdoor wisselt en helaas ook vermindert, het molenbestand voortdurend.

Per provincie zijn in het boekje opgenomen:

⇒ Windmolens met al dan niet volledig wiekenkruis.

⇒ Windmolen rompen en stompen.

⇒ Watermolens met al dan niet volledig rad of turbine.

De volgende gegevens worden vermeld: TYPE, NAAM, ADRES, BOUWJAAR, gevolgd door TWEE KOLOMMEN voor EXTRA NOTITIES.

Bij voorinschrijving kostte de brochure f 13,65 franco. Nu de uitgave inmiddels is verschenen zal deze prijs wat hoger liggen.

Inlichtingen en bestellingen bij de heer W. Smet, Breeërsteenweg 124, 3640 Kinrooi België.

Deze in 1974 gemaakte foto toont een forse stellingmolen te Eskilstrup op het eiland Falster in Denemarken. Volgens de Deense inventaris (zie bij nr.3) is de molen nu onttakeld tot romp met kap en as.

(foto: coll. CEvdH)

● 3. Een zeer bijzonder naslagwerk is onlangs in Denemarken verschenen. In een heel dik boek van niet minder dan 820 pagina's heeft de Deense staat een overzicht gegeven van alle nog aanwezige wind- en watermolens in dit land. Het overzicht beperkt zich niet alleen tot alle complete molens, maar neemt ook restanten als rompen en stompen op. Van elke molen is een foto opgenomen. Elke pagina beschrijft een molen, terwijl de eerste 150 pagina's bestemd zijn voor een historisch en algemeen overzicht. Het grote boek (A4 formaat) is voor zo'n standaardwerk beslist niet duur namelijk f 80,-. Daarbij komt dan nog eens de provisie voor eigen postgiro van f 10,-, zodat het gehele Deense molenbestand voor f 90,- in uw boekenkast staat.

Helaas is het boek alleen in de Deense taal verschenen, een woordenboek erbij is geen luxe. Verder is het boek zeer goedkoop uitgevoerd, in offsetdruk en gelijmd. Bij veelvuldige raadpleging zal het snel uiteenvallen. Toch is het boek een 'must' voor de liefhebber van buitenlandse molens.

Verkrijgbaar bij Statens Informationstjeneste Postboks 1103 1009 Kobenhavn K Danmark. De titel van het boek is MOLLEBYGNINGER I DANMARK, REDEGORELSE OG STATUS 1993, door Jorn Andreassen en Tornen Olesen. Prijs 300 D. kr.

Het boek (oplage 1000 exemplaren) wordt u toegezonden met een nota.

● 4. Berichten over molens en meelfabrieken 1865 tot 1930 uit de Tilburgse Courant, verzameld door Ad Vorselaars, 140 pagina's voor een prijs van f 27,50.

Dit boek bestaat uit willekeurige berichten uit het zuiden van ons land, maar ook uit de rest van Nederland komt het nieuws. Tweeëntwintig plaatsen uit de provincie Groningen komen aan de orde. Brand en vooral ongelukken zijn veelbesproken nieuwtjes uit die tijd.

Een voorbeeld uit Scheemda nemen wij letterlijk over:

>>16-07-1928. TE SCHEEMDA IS DINSDAGAVOND DE OLIEMOLEN VAN DE HEER WILLEM HAAN AFGEBRAND. DE VERZEKERING DEKT DE SCHADE.<<

Het boekje wordt besloten met een uitvoerige inhoud op plaats en persoonsnaam.

Verkrijgbaar door overmaking van f 27,50 op giro 25.86.003 ten name van A.J.M. Vorselaars, Tilburg onder vermelding van Berichten over molens en meelfabrieken.

● 5. In 1992 verscheen de inhoud van negen jaargangen van het fraaie Belgische molenblad "Molenecho's". Onlangs verscheen de inhoud van de elf volgende jaargangen. Het betreft de periode 1982-1992. (jaargangen X t/m. XX)

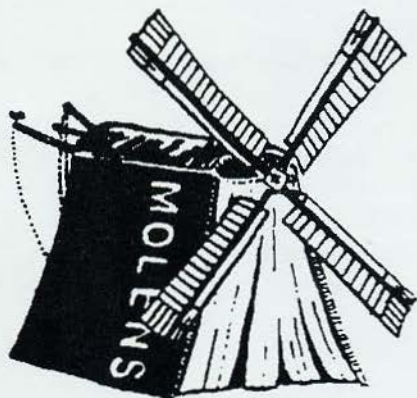
De samenstellers P. Mattelaer en J. Demarée hebben voort geborduurd op de vorige index, namelijk met bijdragen per auteur, persoonsnamen, plaatsnamen en trefwoorden.

De inhoud telt 128 pagina's op A4 formaat.

Nederlandse geïnteresseerden kunnen f 21,- overmaken op bankrekeningnummer 14.21.48.121. (Rabobank Sas van Gent) t.n.v. Luc Goeminne Molenzorg vzw, Oeselgemstraat 76, 9870 Zulte België.

● 6. In het vaktijdschrift Het Houtblad van juni 1994 (6e jaargang nr.5) staan twee molenartikelen geschreven door Alex de Jong en voorzien van een groot aantal fraaie afbeeldingen, veelal in kleur. Het ene artikel kreeg als titel mee MALEN OM HOLLANDSE MOLENS, BEHOUD EN RESTAURATIE, en het andere GEZAAGD DOOR DE WIND, de Heesterboom te Leiden.

Losse nummers zijn verkrijgbaar bij Het Houtblad B.V., Postbus 1375, 1300 BJ Almere en kosten f 13,50 inclusief porto.

Molentjes

Ansichtkaarten verzamelaars opgelet:

In de vorige ZELFWICHTER stond een MOLENTJE omtrent te bestellen ansichtkaarten van Poldermolen DE EENDRACHT te Sebaldeburen. Voor slechts f 7,50 krijgt u 12 mooie ansichtkaarten toegestuurd. Op dit MOLENTJE hebben slechts 2 leden gereageerd. Me dunkt er zijn vast meer verzamelaars onder onze leden. Wellicht voelt u zich wat overladen met 12 ansichtkaarten in één keer. Schroom dan niet om gewoon één kaart te bestellen. Deze wordt u na overmaking van f 1,20 in een open envelop toegestuurd. (f 0,50 + f 0,70 porto). Te bestellen via postbanknummer 22 57 057 ten name van H. Berends - Sebaldeburen onder vermelding van 'ansichtkaart'.

Molenactiviteitenkalender

- 4 nov. Overleg Gildebestuur met de afdelingen
- 4 nov. Ruilbeurs voor verzamelaars van molenkaarten, molenfoto's, boeken, stickers, dia's, postzegels enz. in de recreatieruimte van de Bethelkerk aan de Burg. Norbruislaan 1 te Utrecht-Zuilen.
- 9 nov. Beleids- en begrotingsvergadering
- 30 nov. Najaarsvergadering

Nieuwe leden

(stand tot 15 september 1995)

D.J. Heun	Appingedam	J. Rop	Zwolle
R.J.H. Kruizinga	Wassenaar	N.P. Tillema	Bedum
Gjalt Reidsma	Groningen	G. de Vries	Uithuizermeeden

Laat het
de molens voor
de wind gaan!

RUIMTE VOOR MOLENS

Geen bomen rondom molens
Geen bebouwing bij molens
Maar vrij zicht op molens

Het molenwinkeltje

Onderstaande artikelen zijn bij de vereniging op aanvraag verkrijgbaar. De prijzen gelden afgehaald bij de fam. Dijk, Aduarderdiep 3, 9983 TG DEN HAM (Gr.), ☎ (050) 403 17 22. Bij toezending worden verzend- en portokosten in rekening gebracht. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de bestelde artikelen, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld. De letter/cijfer code is de bestelcode.

MOLENANSICHTKAARTEN (kleur, serie 12 stuks) f 10,00

MA01

Den Andel	KoPel De Jonge Hendrik (7)	Ter Haar	KoPel Standerdmolen (126)
Finsterwolde	KoPel molen Ganzedijk (38)	Uithuizermeeden	WATER Goliath (122)
Noordhorn	KoPel Fortuna (140)	Veelveen	KOREN Niemans molen (15)
Paterswoldsemeer	WATER De Helper (39)	Vriescheloo	KOREN De Korenbloem (16)
Sebaldeburen	WATER De Eendracht (42)	Zuidwolde	WATER Krimpstermolen (9)
Ten Boer	ZA+KO Bovenrijke (20)	Zuurdijk	KoPel De Zwaluw (66)

MOLENFOTO'S (kleur, per serie 10 stuks) f 10,00

MF01

Garmerwolde	WATER Langelandster (21)
Garsthuizen	KoPel De Hoop (114)
Kolham	KOREN Enterprise (98)
Leegkerk	WATER De Jonge Held (57)
Slochteren	WATER Fraeylema (109)
Slochteren	WATER GrootePolder (111)
Slochteren	WATER De Ruiten (113)
Wedderbergen	WATER (127)
Wedderveer	ZAAGM Spinnepok (128)
Westerwijtwerd	KoPel Zeldenrust (75)

MF02

Appingedam	WATER Olingermolen (6)
Vierverlaten	WATER Zuidwendinger (55)
Glimmen	WATER Witte Molen (49)
Klein Wetsinge	KoPel Eureka (1)
Midwolda	WATER Paaltjasker
Onderdendam	WATER Zilvermeeuw (10)
Overschild	KOREN Windlust (22)
Spijk	KoPel Ceres (18)
Westerwijtwerd	WATER De Palen (77)
Zuidwolde	WATER 't Witte Lam (12)

THEELEPELTJES

TH01 Molenaafbeelding in diverse typen op steel f 4,-.

TH02 Verzilverd, met ovale of ronde Delfts blauwe molenaafbeelding f 5,-.

STICKERS

ST01 Met embleem Vereniging Vrienden van de Groninger Molens f 1,-.

ST02 Met afbeelding van een Groninger Molen f 1,-.

MOLENBOUWTEKENINGEN (schaalmodellen)

BT01 Standerdmolen f 10,-.

BT03 Stellingmolen f 12,50

BT02 Wipmolen f 10,-.

BT04 Spinnemolentje f 5,-.

BT05 **KARTON BOUWPLATEN** (diverse modellen) f 7,50

BP01 **BORDUURPATRONEN** (met diverse molenaafbeeldingen) f 10,-.

LB01 **LESBRIEF** over molens f 1,-.

MT01 **MOLENTEGELTJES** f 5,-.

LF01 **LUCIFERS** (in doosjes met molenaafbeelding) Verpakt per 9 stuks f 2,50

BR01 **BROCHURE** Zelfzwichter
40 pagina's informatie in gekleurde omslag f 2,50

ZZxx **DE ZELFZWICHTER** (verschenen nummers) t/m nr.20 f 2,00, vanaf nr.21 f 2,50

Postbus 213

9700 AE Groningen